

Pedagoogiline praktika kaugõppes

Ilona Sillak, TPS praktika juhendaja-õppejõud, Eralasteaed Naba direktor

Elukestva õppe kontekstis on muutunud järjest olulisemaks kaugõppe vormis õppivate üliõpilaste osakaal. Seetõttu võivad kaugõppes koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala omandavate õppijate eelnevad töökogemused olla vägagi erinevad: on juba pikemat aega lasteaias töötavaid tegevõpetajaid, on neid, kes töötavad lasteaias mõnel muul ametipostil, on üliõpilased, kes töötavad hoopis teisel erialal ning on uut elukutset avastamas. Üldistades võib öelda, et enamus õppijatest teostavad õpinguid oma põhitöö kõrval.

Alates 2010. aasta sügisest Tallinna Pedagoogilises Seminaris on (TPS-is) kaugõppe vormis koolieelse lasteasutuse õpetaja eriala omandavatele üliõpilastel kohustus läbida õpingute jooksul praktika, mis moodustab õppekavas olulise osa (27 EAP). Seda eelkõige just sellepärast, et väga paljud üliõpilased ei tööta õpitaval erialal. Praktika peamine eesmärk on õpingute ajal omandatu rakendamine praktilises tegevuses ehk töösituatsioonis. Õpinguid alustades tekib õppijatel aga seoses praktika korralduse ja teostamisega palju küsimusi: *miks on praktika vajalik, kui ma juba töötan õpetajana; kuidas praktikat korraldada – kuidas leida sobiv lasteaed; mis on minu ülesanded; mis on juhendaja roll; kuidas leida põhitöö kõrvalt aega praktika teostamiseks jne.*

Käesolev artikkel põhineb minu kui praktika juhendaja-õppejõu kogemusel 2010. aastal TPS-is kaugõppes õpinguid alustanud nn õhtuõppegrupi praktika juhendamisel. Õhtuõppe gruppideks nimetatakse TPS-is kaugõppe rühmi, kelle õppesessioonid toimuvad kaks korda kuus nädalalõppudel. Praktika korraldamine ja juhendamine kaugõppes on uudne kogemus, kus oluline roll on õppijate ja praktika juhendaja-õppejõu koostööl.

Praktika päevases õppes ja kaugõppes erinevad üksteisest nii korralduse kui teostuse poolest: kui päevaõppes on praktika aeg, koht ja lähijuhendaja kooli poolt korraldatud, siis kaugõppes on nii praktika lasteaia leidmine, kokkulepete sõlmimine, info vahendamine kui ka ajakava planeerimine ning kooskõlastamine lähijuhendajaga õppija enda ülesanne. Kuna päevases õppes õppijad on enamasti ilma eelneva töökogemuseta, on koolipoolne praktika juhend ning nädalate lõikes ära jaotatud tegevuskava neile hästi sobivad. Kaugõppes õppija peab aga oma praktikat iseseisvalt juhtima – püstitama oma eelnevale kogemusele tuginedes ja isiklikest

arenguvajadustest lähtudes eesmäärke ja ülesandeid ning vastutama praktika teostamise (ajakava) eest. Sellest tulenevalt on ka praktika lähijuhendajate ülesanded päevases ja kaugõppes erinevad. Kaugõppes õppiva üliõpilase lasteaiapoolse lähijuhendaja peamiseks rolliks on ennekõike praktika võimaldamine ja vahetu tagasiside andmine ning tal ei ole kohustust anda praktika lõpus praktikandile kirjalikku hinnangut.

Praktika kui õppeaine TPS-i kaugõppes koosneb

- praktikast reaalses töösituatsioonis, kus oluline roll on lähijuhendajal;
- iseseisvast tööst, mis kajastub üliõpilase praktika mapis;
- praktika vaheseminaridest, mida viib läbi praktika juhendaja-õppejõud.

TPS-i kaugõppe üliõpilastelt 2011. aasta sügisel kogutud tagasisidest selgus, et kõige keerulisem on esimese praktika (sõimepraktika) algus, kuna puuduvad eelnevad praktika kogemused. Teisel praktikal on juba palju lihtsam, sest on tekkinud ettekujutus endale sobivast praktika formaadist ja on täienenud erialalised teadmised. Õhtuõppegrupp kirjeldab oma kogemusi järgnevalt:

- *ma ei teadnud, mida praktika endast kujutab – kui palju, millal ja mida pean tegema. Keeruline oli n-ö pildi kokku panemine, et mida minult oodatakse ja mida ma täpselt tegema pean;*
- *kõik tundus keeruline – eesmärgistamine, eneseanalüüs ja teema haldamine;*
- *esialgu oli segane ka see, kuidas praktikat hinnatakse;*
- *kust alustada ja kuhu peaksin välja jõudma? Kogu aur läks sellele, kuidas ma üldse lasteaias hakkama saan ja mida ma praktikalt saada tahan;*
- *abiõpetajana tegin praktikat oma rühmas ja aega oli oma töö ja praktika vahel raske jagada;*
- *hirm ebaõnnestuda, esineda – laste ees aga oli kõik loomulik;*
- *esimesed päevad olin täiesti segaduses, ei osanud kuidagi olla. Lõpuks oli aga kõik fantastiline;*
- *teisel aastal praktikast selgem ettekujutus. Olin juba alguses teadlikum ja aktiivsem. Paranes planeerimise ja analüüsimise oskus;*
- *paberitöö lihtsam, kuna olemas on ühiselt väljatöötatud praktika analüüsi vorm ja eelmise aasta kogemus;*
- *keeruline on veel eneseanalüüs, aga hakkab tulema.*

Kaugõppes on praktika ülesanded hajutatud pikema perioodi peale (3-5 kuud). Vahepeal toimuvad **praktikaseminarid**, mida viib läbi koolipoolne **praktika juhendaja-õppejõud**. Praktika seminaride eesmärk on toetada õppijate iseseisvat praktika juhtimist ja teostamist ning kujundada läbi individuaalsete ülesannete, grupitööde, diskussioonide, üliõpilase eneseanalüüsisioskust ja refleksiooni. Praktikate õnnestumisele aitab kaasa grupiliikmete tugi ja vastastikune kogemuste vahetamine. Praktikaülesandeid püstitades on õppejõul tähtis teada, millist tuge üliõpilased hetkel vajavad. Oluline on aidata leida erineva töökogemusega õppijatel just nende arengut toetavaid jõukohaseid väljakutseid ja erinevaid võimalusi praktika teostamiseks. Näiteks kasutasid mõned suurema töökogemusega õppijad söimepraktikal võrdlevat analüüsi, kus vaadeldi kolme erineva lasteaia tegevust.

Praktika juhendaja-õppejõu peamised ülesanded praktikaseminaridel on

- **grupitunde tekitamine ja avatud õhkkonna loomine.** Selleks, et tekiks usalduslik õhkkond, kus kõik julgevad oma mõtteid avaldada, oma kogemustest rääkida ning nende üle arutleda, tuleb pühendada piisavalt aega üksteisega tutvumisele, ühiste kokkulepete ja tavade sõlmimisele, vastastikuste ootuste väljajaselgitamisele;
- **grupi eripära tundmaõppimine** aitab välja selgitada, millised on eelnevad töö- ja praktikakogemused, milline on grupi ettekujutus praktikast ja selle vajalikkusest ning milline on valmisolek praktika sooritamiseks;
- **praktika tutvustamine** annab ülevaate, miks on praktika vajalik, mida see annab, millised on praktika eesmärgid, praktika korraldus ja erinevate osapoolte rollid praktikas. Sealjuures tutvustatakse ka praktika juhendit (sh tundide jaotus), ülesandeid ja dokumentatsiooni;
- **üliõpilaste toetamine** individuaalsel praktika planeerimisel, ajakava koostamisel, isiklike eesmärkide püstitamisel praktikaks ja erinevateks praktika etappideks tegevuskava koostamisel;
- **üliõpilaste eneseanalüüsisioskuste arendamine** läbi individuaalsete ülesannete, grupitööde, kogemuste vahetamise, diskussioonide jne;
- koostöös üliõpilastega **läbipaistva ühtsetel alustel hindamissüsteemi ja arvestuse sooritamise formaadi loomine**, mis võimaldab nii praktikandil endal kui juhendaja-

õppejõul hinnata praktikandi arengut.

Praktika perioodil toimuvad ka **praktikaseminarid**, mis aitavad üliõpilasel oma praktikat planeerida, eesmärged seada ning oma tegevust analüüsida ja reflekteerida. Seminarid võimaldavad jagada oma kogemusi teiste õppijatega ning ise teiste kogemusest õppida.

Praktikaseminaridel üliõpilane

- planeerib ja kavandab oma praktikat;
- teeb vahekokkuvõtteid praktikast (kuidas on läinud, mida ma soovin praktikal veel kogeda, harjutada);
- jagab kaaslastega oma kogemusi praktika jooksul ettetulnud õnnestumistest, ebaõnnestumistest, probleemidest, märkamistest, küsimustest;
- annab kaasüliõpilastele tagasisidet;
- analüüsib oma professionaalset arengut;
- püstitab järgmiseks perioodiks eesmärgid ja ülesanded.

Praktikal olles on väga oluline roll **lähijuhendajal**, kes on ennekõike võimaluste looja, õpikeskkonna kujundaja ja tagasiside andja. Praktika juhendamine kaugõppes on õppimine jälgimise, suunamise ja praktilise tegevuse kaudu ning põhineb vastastikusel koostööl ja avatud partnerlussuhtel. Praktika juhendaja peamine ülesanne on luua praktikandile võimalused rakendada õpitud teoreetilisi teadmisi ja seeläbi kujundada valmisolekut tööks õpetajana. Seega on praktika **juhendaja roll** olla praktikandile võimaluste loojaks ja suunajaks, märkajaks ja toetajaks, peegeldajaks ja tagasiside andjaks. Praktika juhendaja ei ole hinnangu andja vaid pigem eneseanalüüsi toetavate **küsimuste esitaja**:

- mida sa tegid (praktikant kirjeldab oma tegevust);
- kuidas sul läks (hindab oma tegevust);
- miks nii läks (põhjendab);
- mida sa õppisid (loob tähenduse);
- mida teed järgnevat (kavandab edasise tegevuse)?

Praktikandi jaoks on oluline kuulda juhendaja kogemustest töös õpetajana. Läbi oma kogemuste kõnelemine võimaldab juhendajal hinnanguid andmata jagada praktikandile soovitusi, nõuandeid ja ideid oma tegevuse rikastamiseks ja parendamiseks.

Praktika õnnestumise aluseks on põhjalik **esimesene vestlus**, mis annab võimaluse üksteist paremini tundma õppida ning kus luuakse alus positiivsele ja usalduslikule suhtele, selgitatakse välja vastastikused ootused ja sõlmitakse kokkulepped. Vestluse toimumiseks leitakse mõlemale poolele sobiv aeg ja koht, kus saab segamatult vestelda. Olulised teemad esimesel kohtumisel on

- praktika juhendiga tutvumine;
- eesmärkide, ülesannete ja tegevuste seadmine teatud perioodiks;
- ajakava ja tegevusplaani koostamine;
- vastastikuste ootuste ja soovide jagamine (mida soovitakse kogeda, omavaheline suhtlemine, juhendamine);
- tagasiside andmise aja ja viisi kokkuleppimine;
- vajalike kokkulepete sõlmimine.

Väga oluline osa praktikast on **tagasisidevestlustel**, kus praktika juhendaja on küsija, peegeldaja, konstruktiivse tagasiside andja. Tagasiside vestlusel

- praktikant analüüsib oma tegevust;
- tehakse kokkuvõtted möödunud perioodist;
- kavandatakse edasine tegevus.

Praktika teostamisel on keskne roll **praktikandil** enesel kui õppijal – selle eest, kui palju ta õpib, saab vastutada vaid ta ise.

Läbitud praktika kajastub üliõpilase professionaalse arengu mapis, kus praktikant jäädvustab praktika jooksul kogetu ja sooritatud ülesanded. Mapp võimaldab praktikandil oma arengut analüüsida ja annab ülevaate praktikast. Mapp on ennekõike praktikandi isiklik töövahend, kuhu ta kogub kõik enda jaoks olulise. Mapis sisalduvad

- „Minu professionaalse arengu kohver” (tugevused, arenguvajadused, vajadused, ohud);
- praktika juhend;
- esimese vestluse ja tagasisidevestluste protokollid;
- praktika kava (lisa 1);
- eneseanalüüsid;

- läbi viidud tegevuste kavad ja kokkuvõtted;
- vaatluste kokkuvõtted (juhendaja, kaasüliõpilane);
- praktika seminaridel saadud iseseisvad ülesanded;
- märkmed, kokkuvõtted, jäädvustused, mõtted jms;
- üliõpilasele olulised laste tööd, fotod tegevustest vms;
- õppija arengut toetavad õppematerjalid;
- praktika analüüs (eesmärgid ja ülesanded; mis õnnestus, mis ei õnnestunud ja miks; mida õppisin; edasised eesmärgid; hinnang oma tegevusele ja põhjendus). Analüüsi vorm (lisa 2) võimaldab praktikandil oma tegevust praktika vältel järjepidevalt ja süsteemselt analüüsida ning hinnata. Praktika analüüs on hindelise arvestuse peamine alus.

Praktika lõpeb **arvestusega**, mille formaadi valib juhendaja-õppejõud. Sealjuures võib arvestus olla olenevalt praktika liigist hindeline või diferentseerimata. Õhtuõppe grupi näitel koosneb praktika arvestus individuaalsest tegevusest ja grupitööst. Arvestuse aluseks on

- osalemine praktikaseminaridel;
- praktika kava, mille kinnitab lähijuhendaja oma allkirjaga praktika lõpus;
- praktika analüüs, mis sisaldab praktikandi enesehindamist. Üliõpilase eneseanalüüsi võrdleb oma üliõpilasest kujunenud arvamusega praktika juhendaja-õppejõud;
- kokkuvõte oma praktikast grupitööna (tuuakse välja peamised õppimised ja õnnestumised, parimad praktikad). Igast grupist tõstetakse esile 1-2 mappi;
- posterettekanne, mis väljendab üliõpilase isikupära ja kasvamist õpetajana, olulisimaid õppimisi praktikal ja edasiseid eesmärgi.

Õhtuõppe üliõpilaste soovitusel teistele praktika õnnestumiseks on järgmised:

- *hakka kohe aktiivselt pihta, siis pole pärast ajapuudust. Ära jäta asju viimasele minutile;*
- *ole avatud ja aktiivne, küsi julgelt;*
- *jaga kogemusi teistega;*
- *suhtu praktikasse kui õpingute toetusesse. Mõtle positiivselt, sest igast kogemusest saab õppida;*
- *räägi juhendajaga kohe alguses asjad põhjalikult läbi;*

- *planeerimine on õnnestumise alus - tee ja jälgi praktika kava. Kui lähed praktikale, sea igaks päevaks ülesanded. Loo oma süsteem;*
- *sea isiklikud eesmärgid, mida soovid praktikal saavutada, kogeda;*
- *märgi kõik kohe üles, mis tundub tähtsana (mõtted, tunded, märkamised), et ennast paremini kõrvalt näha– hiljem on raske taastada;*
- *pidev eneseanalüüs – tagasisidevestlused juhendajaga on selles toeks. Küsi ise tagasisidet oma tegevusele;*
- *ole enda vastu aus. Ole valmis muudatusteks, ole paindlik;*
- *osale seminaridel – aitab hoida pea selge, õpid teiste kogemustest;*
- *see on sinu praktika – võta sellest maksimum!*

Artiklis kirjeldatud praktikakorraldus on loodud koostöös 2010. aastal TPS-is kaugõppes koolieelse lasteasutuse õpetaja erialal õpinguid alustanud õhtuõppegrupiga ning lähtub selle konkreetse grupi hetkevajadustest. Praktika korraldust muudetakse vastavalt grupi ja üliõpilaste arengule ja vajadustele. Kirjeldatud vormis praktikat on rakendatud ühe õppegrupi kahe pedagoogilise praktika vältel ning ei võimalda veel järeltöid teha.

Lisa 1. PRAKTIKA KAVA

Praktika lasteaed: .....

Praktika rühm: .....

Kuupäev	Ajavahemik	Minu eesmärgid, fookused, tegevused	Kommentaariid

Praktikant (nimi ja allkiri) .....

Praktika lähijuhendaja (nimi ja allkiri) .....

Lisa 2. LASTEAIAPRAKTIKA I

Praktikandi nimi .....

Praktika sooritamise periood .....

Tegevused	Kas tegin? Mida tegin? Kirjeldus, täpsustus vms.	Kuidas läks: mis õnnestus, mis ei õnnestunud, miks? Millised olid takistused? Mida õppisin?	Hinne endale	Põhjendus lühidalt, võib ka märksõnadega
I Praktika kavandamine:				
Koostasid enne praktikat praktika aja- ja tegevuskava				
Praktika kava toetas mind praktika läbimisel				
Püstitasid praktikal olles endale eesmärgid				
Planeeritud eesmärgid ja ülesanded said täidetud				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				
II Koostöö juhendajaga				
Esimene vestlus juhendajaga				
Tagasisidevestlused juhendajaga				
Juhendaja oli kursis minu eesmärkide ja kavandatud tegevustega				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				
III Praktikalasteaia dokumentatsiooniga tutvumine				
KELA seadus				

KELA riiklik õppekava				
Lasteaia õppekava				
Rühma õppeaasta tegevuskava				
Rühma nädalakava				
Õppe- ja kasvatustegevuse päevik				
Lapse arengu jälgimine				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				
IV Vaatlused				
Rühma keskkonna vaatlus				
Päeva vaatlus				
Lapse vaatlused				
Tegevuste vaatlused (erinevad õpetajad)				
Kaasüliõpilase vaatlus (soovitavalt teises lasteaias)				
Õppemeetodid				
Õppevahendid				
Koostöö rühma personali vahel, organisatsiooni tasandil				
Koosolekul osalemine (pole kohustuslik)				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				
V Läbiviidud tegevused				
Kavandasin ja viisin läbi erinevaid õppe- ja kasvatustegevusi				
Hommikuring				
Nädalakava ja päeva planeerimine				

Õppe- ja kasvatustegevuste planeerimine (eesmärgistamine, konspekt jne)				
Õppe- ja kasvatustegevuse valdkondade lõimimine				
Mänguliste võtete kasutamine				
Lastekirjanduse kasutamine				
Ürituse (jõulupidu) organiseerimine ja läbiviimine				
Laste mängu organiseerimine ja juhendamine ning lastega mängimine				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				
VI Eneseanalüüsid				
Minu professionaalse arengu kohver				
Analüüsisin praktika ülesandeid täites pidevalt enda oskusi, teadmisi ja arengut				
Eneseanalüüs õpetaja kutsestandardi põhjal				
Praktikamapi koostamine				
Soovin veel lisada				
Edasised eesmärgid järgmiseks praktikaks				

Minu hinne oma lasteaiapraktikale: .....

Põhjendus: